

САНА ОЛОХ

Х а н а т
1981 оыл алтынны
15 нүгүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 99 (5923)

1983 оыл. Атырдах ыйын 20 күнэ
СУБУОТА

Сыаната
2 харчы.

ХАРААБЫЛЫ УЛАРЫТАН ТИКСИНИННЭРИИ

Космонавтар Владимир Ляхов уонна Алек-
сандр Александров атырдах ыйын 18 күнү-
гэр «Союз Т-9» хараабылы уларытан тикси-
ниһэрдилэр. Орбитальнай комплекс ула-
рыта тутуу «Салют-7» научнай станция аэ-
регаттаах отсегар тиксигиннэрэр узелы бос-
холуур уонна калар өттүгэр комплексы ума-
тыһынан итинэн наадалаах таһаастарынан
хааччыһыга транспортнай операциялары
олоххо киллэрин кыахтарын хааччылар сы-
аһынан толорулуна.

Араарылдьан иннинэ космонавтар «Союз
Т-9» хараабылга кестүлэр.

Суоттамыт бириэмэ хараабыл «Салют-
7» станциятан арааста, иски космической
аппараттар хардарыта көрдүүр итинэн чу-
гасаһар системалары холбоннулар. Станция
180 кыраадыска эргиллэнэ. Ол киннитэн
«Союз Т-9» хараабыл «Салют-7» станция
көпүрүгө тахсар отсегар сыстыгыта уонна тик-
сигини толорулуна. Тиксигиннэри герме-
тичэһин бөрөбүрүккэлэһин киннитэн кос-
монавтар люктары астылар уонна станция
ийигэр киирдилэр.

Сир тулатынаагы орбитага маневрдааһын
бары этаптарыгар «Салют-7» станция уонна
«Союз Т-9» хараабыл бортоагы системалара
сөптөөхтүк, экипаж чуолкайдык итинэн
эрэллээхтик үлэлэттилэр.

(ССТА).

„ПРОГРЕСС-17“ КӨТҮҮТЭ

«Салют-7» орбитальнай научнай станция
салгыы үлэлэһинин хааччыһы программалар
сөп түбөһүннэрэллэр, 1983 оыл атыр-
дах ыйын 17 күнүгэр Москва бириэмэтинэн
16 чаас 08 мүнүүтэҕэ Советская Союзка
«Прогресс-17» автоматической таһааһы та-
һар хараабылы көтүтүү ыһытылына.

Хараабылы көтүтүү сыаһынан орбитальнай
станцияга ороскуоттанар матырыйааллары
уонна араас көрүнүс таһааһы таһаары
буолар.

«Прогресс-17» хараабыл орбитага маньык
параметрдардаах таһаарылына:

- Сир ыууруттан мунутуур тейинтэ — 257
километр;
- Сир ыууруттан мунутуур чугаһааһына —
196 километр;
- эргирин периода — 88,7 мүнүүтэ;
- интигитэ — 51,6 кыраадыс.

Телеметрической информация даһынайда-
рынан, автоматической таһааһы таһар ха-
раабыл бортоагы системалара сөптөөхтүк
үлэллиллэр.

(ССТА).

ууһа Т. Т. Дьяковская
2846,7 уонна токарь П. П.
Макаров 2596,6 нурма-
чааһы өгөрөннөр бы-
лааннарын лаппа аһар-
дылар.

Бу чулуу, рабочайдар
Лена өрүс илин энэри-
нэһи бис оройуон хол-
боһуктарын куоталаһы-
ларыгар кыттай «идэлэ-
ринэн чулуулар» ааты
ыллылар.

А. ЗАХАРОВ.

Графигы аһаран

Хатылы отделениетын
лтуур кэжэ эвенолара
графигтары аһардылар.
Холобур, Н. И. Козлов
салайар механизирован-
най аһардаах эвенота
293,6 тонна, С. Н. Заха-
ров салайар көлө-илин
эвенота 229,4 тонна оту
кэбистилэр. Егор Федото-
вич Попов эвенотыдаах
сылгыһыттар эвенолара
117 тонна оттонно.

И. ЧИЧИТИНОВ.

Мэччирэн быйана

Карл Маркс аатынан
совхоз Выхсыгаагы отде-
лениетыгар А. С. Соколь-
никова старшайдаах «Ку-
раанах Эба» ферма кол-
лектива мэччирэн баста-
ры күнүрүттэн үрдүк
ыһым илин туруулаһан
үлэлээн хаһаайыстыбага
бастыһа көрдөрүүлэни.

Билигин эһин аһылыгы
дэлэйдик ситии түмүгэр
күнгэ тоннаттан ордук,
эбэтэр хас биридди ыһы-
ныксыт фуражнай ыһа-
дан аһыттан 10-нуу кг
үрүк илгэ ыһар. Манна
тинэһэлэри туһут ком-
сомолка Мария Оконеш-
никова күнгэ 1,5 центнер
үүтү ыһар.

Сайылык рабочайдара
мантан хаалыт күһүгү
күмүгэ үүт ыһыһан нам-
ахсын эри-дэхси толорор.
Манна 7 ыйга слесарь
И. Н. Пудов 2833, тимир

М. КОЛЕСОВА.

Идэлэринэн чулуулар

«Сельхозтехника» хол-
боһугар быйыл коллек-
тивнай бөдөрээккэ киир-
бит өрөмүөнүөр мас-
терской былаанын ый
ахсын эри-дэхси толорор.
Манна 7 ыйга слесарь
И. Н. Пудов 2833, тимир

бэйэлэрин муньахтары-
гар тыа хаһаайыстыба-
тын производствотар
үлэ тэтимин түргэтэтип,
агропромышленной хол-
боһук тэрилтэлэрэ ыһса
биригэ үлэлээһиннэрин,
киһилэри партийнай са-
лаһы практикатын со-
нуу опытыгарын, үлэ ба-
ры учаастактарыгар
дисциплиниэ түрүтүн,
баар итэстэр тобо, ким
буруйуһун таһаарыллы-
быттарын, о. д. а. болпу-
руостары диригиник ыры-
тыахтаахтар.

Наһиэлэһиннэни хаач-
чыһы эйгэтинээһин пар-
тийнай тэрилтэлэр үлэ-
лэртэр күнүсэни кыһал-
баларыгар ойуччу суол-
таны биэрэн принци-
пиальнайдык көпсөтүн
быһытылар. Майгы ты-
гар бэйэлэрин муньах-
тарын ыһаалара эр-
ыллэр.

ССКП КК бос ыйынаа-
бы (1983 с.) Пленумун,
партия уобаластаагы ко-
митетын X, партия оро-
йуоннаагы комитетын
XII пленумнарын идео-
логической, массабай,
политической үлэни күү-
һүрдүүгэ туруорбут со-
руктара отчуоттуур быы-
бардыр муньахха
дүүллэһинлэр болпу-
руостартан бири сүрүн
ириини буолуохтаахтар.

Хас биридди пропаган-
дист, лектор, агитатор,
политинформатор үлэти-
гэр принципиальнай сыа-
на бөрилинтэ ирдэнэр.
Партийнай-тэрийэр үлэ
көпсөтинин сүрүн бол-
ломтотун ыһахтааһын
туһунан КК уурааһар
ыйыллар. Партийнай үлэ
стилин уонна методта-
рын, муньахтарынан,
үтүс дьон мустар араас
суол субо көпсөтиннэри,
нэн үлүһүйүүнү ачытыы,
партийнай группаларга,
үлэ коллективтарыгар
болломтону ууруу, проф-
союзнай, комсомольскай
тэрилтэлэргэ үлэлиир
коммунистартан ирдэби-
ли күүһүрдүү тустары-
нан муньах кыттыы-
лаахтара ир-хоро көп-
сөтинэхтэрин наада. Мун-
нахтарга критика уонна

Г. АДАМОВ,
ССКП райкомун
тэрийэр отделын
сэбиэдиссэйэ.

Полтавской уобалас. Кременчугтаагы завод ону,
рон таһаарар «КрАЗ» мааркалаах таһааһа таһар
автоматиналар араас үлэлэргэ эрэллээхтэрин көр-
дөрлөр. Массыналарын Сибирь, Хоту сир, Даль-
ний Восток, о. д. а. сирдэргэ көрсүөхкэ сөп.

«КрАЗ-тар» аан дойдутаагы рынокка тахсан би-
лигин 59-тан тахса дойдуга үлэллиллэр. Индия,
Вьетнам, Польша, Венгрия, Монголия, Куба, Аф-
ганистан суолларыгар итинник массыналар аһы-
лаа суохтар.

Снимокка: санга «КрАЗ-тар» бөрөбүрүккэлэир по-
лигонга.

П. Здоронилло фотота. (ССТА фотохрониката).

ХОДУБАБА ҮЛЭ ТЭТИМИН
НАМТАТЫМЫАХХА

Сүхү аймдыгын со-
гоонкалалынга общест-
венность көмөтүн тэрийэр
өрйөөннаны оперативнай
штаб уочараттаах мунна-
лар атырдаах ыйын 5—14
күннэригэр оттоохунга,
общественность иккис күр-
гүөмнээх тахсыытын тү-
мүктэрин туһунан, болпу-
рус көрүлүүнэ. Мунна-
ры штаб председателэ, ССКН
райкомун иккис секретара
С. П. Махаров салайан
ытта. Оттоохунга ордук
хаалан илэр өрйөөн кли-
пинээри 10 производст-
веннай промышленнай уон-
на хааччыйар тэрилтэлэр
салайааччылары, бинаа-
рыллары бигэрэлэр.

Атырдах ийин 18 күнүгүзүрүтүлгүсүнө. Ол ийигэр селдесоветтар тэрийинилэрэниң 28,2 шөфтүзүх тэрий-талэриниң 22,2 быраһына. Бу быһымыгга курдук, үүһүүдүзүх уонна күн-дьым таһыагастаах усуллубуйатыгар улахан хаалымы. Оттон ханна общественность маасабай тахсыныны сөптөөхтүк тэрийбит сирдэргэ сыллаары былаан манна күһарыалымына. Холобур, Мугудай, Болугур сельский Советтара, көмүмөнөргө, төсстүрүх тэрийтэлэрэ сүрүдүмү бөмдөбүтүн ийиниң, төлөрдүлүр.

«Якутсельстрой» мехучастка, культура отдела былаагына чуҕастар.

Сотурутаадыта ССКП Обкома, Саха АССР Министрлэрини Советта оттообун сезиһа бүтүүр диири этими намытаһау ийиниттэн микстара үлэни өссө чуолкайдык тэрийэр уонна хо-дутаага дьону эбии таһаарар туһунан ылыммыт дьһаалларын бары тэрийтэлэр салалтара уонна төлө-рүүгэ ылар сорукаахтар.

Оперативный штаб тизар-дидлабит быланявары тодоруга миннык сыһыаны булгуччулахтык текстотору моддуйан туран, былан туолуутун хааччыбадларыгар барты тэрилтэлэр сала-баччыларын абазинастарга.

Уонсайынан оройуолга
оттообун хаамыта удар-
най ый тэтимэр эппизт-
гэбэте сирдээхтик ыйы-
лына. Улэ ордук кэиники
икки нэдиэлэргэ үгэтэлээбэ-
тэ. Ити нэмтэ обществен-
ность кууһунэн сыллаары
былаан 26 бырыһаан эрэ
көбүрүлэһиннэ. Ол иһигэр
сельсоветтар тэрийиннэлэ-
рин 28,2 шөптөөх тэриэ-
тэлэринэн 22,2 бырыһаа-
на. Бу быйыгы курдук,
үүһүлээх уонна күн-дьыл
табыгастаах усулуобуйаты-
гар улахан хаалыа. Оттоо
ханна общественность
маасабай тахсынына соп-
тоохтук тэрийбит сирдэргэ
сыллаары былаан манна
куһарылыныа. Холобур,
Мугудай, Болугур сель-
скэй Советтара, коммунар-
гг, тострах тэриэтэлэргэ
серудаары бөддьөбүн иһин-
на, төлөрдүлэр.
(Якутсельстрой) мехучас-
тога, культура отдела бы-
лаагына чугастар.

Сотуртаазыта ССКП
Обькома, Саха АССР Ми-
нистрдарын Совета оттоо-
буун сезона бүгүөр дээр
этимин наамтаһаа ииниттэн
мэстара үлэни өссө чуол-
кайдык тэрийэр уонна хо-
дунара дьону эбии таһаар-
рар туһунан ылыммыт
дэһалларын бары тэрил-
тэлэр салалтара уонна тө-
лөрүүгэ ылар сорукаах-
тар.

Кыстыкка — кэмизгэр, тэрээһийкэ...

ДЬОН ТУРУОРУЛУННУЛАР
ОНТОН ҮЛЭ ҮӨТЭЛЭЭБЭТ

Ону лэстилэр. Аны сүр
ыараата. Илгэ Төлөй Дилиһи

Бийыл оройуон совхозтара ыччат сүөхүнү атыр-
дах бийыл 25, ыаныыты балаһан бийыл 15 уонна
субал сүөхүнү ити ый 25 күнүлэригэр сылаас аһы-
лыгынан хаачыссылыбыт кыстык хотоннорго кил-
лэригин хаачыссылаахтар. Билигин мнэстэҕэ
балаһыаныа хайдах туруктаарый? Биһиги коррес-
понденыт итинник ие хоһоонноох ыйытыытыгар
туһааннаах салайааччылар маанык эппиэттээтилэр.

М. КОЛЕСОВА,

Бард Марке латын босоогу кириэр хотон
сөхөз эротехника: норуу муосталааһын си-

— Кыстык дотоннору тэн эрэр. Орошудан төрөбүт 135
рөмүөннээгиниз 20 киши нырбай бириддилен
уруорудуна. Ордук ы-
ахан балаһыаньна Бах-
чаа үстүгү түпүктөөх
ыалларга кыстатарга көп-
сэтии ылатыллар.

Үлэ үетэдээбэт. Билигийн
борооску киирэр хотон-
норун муосталааһын си-
тэн ээр.

Орошулаан төрөөбүт 135
ньирэйи биирдүүлээн
малларга кыстатарга кэл-
сэтий ылытыллар.

Ф. ТИМОФЕЕВ,
Сылаң отделеһистын
управляюһаһа:

— Балаһытаныабыгт адыас
молтох. Быйыл Ойбон
Күөлгэ ыһыһыһка, Түө-
һүбү субан сүөһүтэ анаан
сана хотоннор үлэҕэ кии-
риэхтээхтэр. Тутууну А.
А. Аяһытов салайааччы-
лаах отделение бэйэтин
биригээдэтин күүһүнэн
ыһтабыгт. Бу аны адыах
хонугунаа сүөһүнү кыс-
тыһка киллэрэргэ султ-
танаар хотоннорбутугар
билигин дук элбэх үлө
баар. Ордук Ойбон Күөл

тутуута ыараата. Ону
таһынан Уһун Күөлгэ
улахан өрөмүөн ыы-
тыллыахтаах. Сүрүн
үлэһит күүс барыта ман-
на тардылынна. Билигин
өрөмүөн үлэтигэр 18 ки-
һи сымдыар. Ол эрэри
долборуктара эрэ санар-
дыы бүтэрилиинэ. Сөг-
буолар тутуу матырыйаа-
ла баар. Онон туруорул-
лубут дьон үлэлиэхтэрин
тэһаада.

Бийыл сүөһүнү 10 хо-
тохунан кыстатабыт. Бү-
гүн олохтон үлэтэ толору
бүтэн турар биэр да суох.
Оннук да буолан онфо-
дор ыһырайдырбитин би-
риэмэтигэр кыстыкка
килээрэрбит кыаллыбат
туруктаах. Ороһу, мөлгөх
ыһырайдыр ыалларга ту-
һаарыа дэри кэпсэтиһэбит.

Н. ПЕРМЯКОВ,
Мугудай отделениетын
управляющаа:

— Вилингги туругуан
Маралаайга кыстыкка
үс хотон өрөмүөн ситэ-
рилиинэ, Онуоха С. Н.
Никифоров звенейидаах
уоһа кырдыаһастар зве-
нолара үчүгэйдик үлэ-

дэтиэлэр. Аны сүрүн Төлөй Диринги хотокутар хаалла үлэ, матырыйаал буолан, атахтаныа соторугаадыта тыа кэрдинтигэр дьону хаардыбыт. Бу хотон тахы корнуугуар ныйрэй турар еттүгү питальнай ерөмүөн тыялан турар. Оттоо тах үлэлэрэ ситэр таахтар. Оһон ордуу рэйдэри бу ый 2-күннэритэр ичигэс норго киллэрэр дору баар дияххэ Мөлтох туруктаа ныйрэйи малларга раҕа былаанныбыт. Сүрүн кыалы Сиппууоспутунан оһохтор тийбэтэр булар. Быйыл отделе сага гараж үлэз ийиригэн онно биэр кэһи тэҥх кетелбутун туруохпут.

Кыстык ыйдарытар су
нүгэ рбии аһылыгы о
рууга үөскэбит ыраа
балаһыанынаны кен
рүүгэ совхоз салат
көмө онороро наад.

Харьков. В. Я. Юрьев
Ленин ордени
Украинадағы үй-
селекция уюна
институтун уче-
дара ты хааайысты.
культураларын
бородуусуяны
сана суортарын
гибридтерин
ыстаалар.

Билгийн манна произ-
водства турахтаахтар
0-тан тахса сууртара
лина гибридтэрэ сым-
чаллар. Олор ортолору-
ар—кылгас умнастаах,
хытмытаа суох уонна
хыммыны тузуйумтуо
харьковской полунар-
и—3» дьэн нүһүмтү
билиһинэй суурда. Сэ

лизиинэй гектартан 90 центнергэ тнийэ үүнүүнү бээрэр.

—биологической наука
кандидата В. В. Куричен-
ко; научный сотрудник
И. С. Прощута сага онто-

буллубут килизби кор-
рер.
И. Тур уонна В. Репин
фотолара.
(СССР фотохроника)

Низ дойдубут ССРС

«Отут сям эмиграциява слорбунпун кэмсинэбин, — диир ардаагы дойдуларынан быралыһан сымдаан баран төрөөбүт Латвиятыгар эргилибит Витаятэс Альсейка. Киһи «То-бо Ийэ дойдубутугар тө-күннүбүт? Эмиграцият-тар эргилибиттэр кор-дорүүлэр». (Москва, «Прогресс», 1983 с.) дизи нууччалыы уруна англий-скай тылынан тахсыбыт хомуурунньукка кирибит интервьота ити курдук алтаммыт.

Кимиздэ эсэе кимизээх баалларый? АХШ-га пражославнай тагара дьыа-тин урукку эхсэрха митрополит Вениамин, ыраактаарылаах Россия урукку политической деятелэ Василий Шульгин, Өрөмүсүлүлүккэ правительстволуу урукку байланыш министри солбуйааччы генерал Виктор Яхонтов, ученайдар Сергей Чахотин уонна Валерий Терещенко, суруйааччылар Алексей Толстой уонна

СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ ПОЛОХ

Александр Куприн,
скульптордар Сергей Ко-
ненков уонна Степан
Эрзя, художник Иван
Вилибин уонна компози-
тор Сергей Прокофьев,
артист Александр Вер-
тинский уонна киноре-
жиссер Арман Манарян...

Араас саастаах, араас көрүүлээх уонна дыһылаах, араас омул төрүтээх бу дьоннор тугу көрдөрөллөрү? Олортон бу киинигэр бэрт абылаһа кирибит. Онтон киинлэр —ССРС-ка төттөрү кэлбиттэр—сүүһүнэн, тыһыынчанан.

«Манна, кыранылыс таһыгар, мизэх чугаа дьоннор баар буоллаххытына, эһизэх туһаайан ээбин,—диэбитэ эмигэ! цияа ололор биир дойдулаахтарыгар Берлингэ төхсөр «Накануне» хабьакка 1923 сыл от ыйын 27 күнүгэр бачээттэллэп суругар граф А. Н. Толстой СССР-ка, төннүү миниз.—Уорүүгэ-көтүүгэ барабын дуо? Оо, суох:

Россияда ыарахан кэм ытан түрүр. Кинини өс-сөөс сага долгуна тогүрүктүүр. Ол тынан баран кыйыны кырдык өрөгөй, дүүрүм ийин турааччыларга, Россияда, кинини кытта сага олох дикки эрэллээхтик баран иһэр ийорукка уонна кылаас, тарта буолуола.

«Октябрьской революция мизэх, художникка туох кыялларты барытын бизэрдэ,—диэбитэ А. Н. Толстой 1933 сыл тохсунуу 10 күнүгэр «Литературная газета» 50 сааһын туоларынан сибээстээн интервью тутар.— Мин айар үлөм Октябрь иннинээри уон сыла түөрт томнаах проза буолбута. Оттон кэлинги уон бизэ сылга бэйэм дыһуннаах айымньыдарбын уон биэр тому суруйдум. 1917 сыл иннинэ кимизэхэ анаан суруйарбын билбэт этим. «Кинигэлэрим сыллаахы тиражаһа, иһэ үлүннэринэ, 3000 экзэмпляр буолара. ...Роман да, кэпсээт

да темаларын бэрт эрэ-
йинэн буларым. Оттон
билигтн иннибэр олоро-
рум кылгаабытын, кийиз
хэ бирдэ бэриллэр олох
дизн дуона суоубун туста-
рынан уонна бу улуу
кэм темаларын ити би-
ризмдэ кыйан арыяр
кыабын суоубун туһунан
толжуйдуубун». Аан дой-
дута билибит кинигэлэ-
рэ мөлүйүүнүнөн тирафы-
нан араас тылларга тыл-
ларга тылбаастаммыт, үс
төгүл ССРС Государст-
веннай бириэмийэтнн
лауреата буолбут, ССРС
Наукаларын Академия-
тын диннээх чилиэнэ,
билдириллэх общественнай
деятель... ССРС история,
тылгар А. Н. Толстой ити
мурдук киирбитэ.

«Суоран-чочуйан оigor-
бут үдэлэрим багтынна-
ра Россияга айкылыбыт-
тара... АХИИ-га олонон
биллэн турар, бойзм мо-
нументальная санаалар.
быг олоххо кыарым суo-
ра»,—дизн биллэнэр С.Т.
Коенков. 150-тан элээр

скульптурнай үлэ авто-
ра, СССР Государствен-
най уонна Ленинской би-
рэмийэлэрин лауреатта-
ра. Уонна өссө «Россия»
ба төһөнөн кэлэст мин
бэйэбин адыас атыгыра-
на санаабатаҕым. Тула-
бар баар барыта үчүгэй
да куһаҥан да, үөрүү-кө-
түү да, ыар аһым да миэ-
нин бэйэм гизини кур-
дуктар... Германскай фа-
шизмы биһиги кыайыы.
быт ынырыктаах элбэх
өлөр өлүү толуктамыта.
Ол эрэн Ийэ дойду көңү-
лө, 1917 сыллаахха но-
руот былдыан ылбыт со-
циальнай тутула биһиги
үйэбит тухары бас билии.
битигэр хаалбыта.

«Тово бу эн, нууча урукку генерала, бу курдук лабаа советскайым-сийабынуй, этиилэргэр уонна киингэлэргэр дой-дугар баар сана тутулу ойүүгүнүй уонна көмүс-күүгүнүй?» диэн Ыйып-пыта Виктор Яхонтовтан маккартизм саана АХШ-га Американы утары хам-сааһыны силиэстийэлэни-

комиссияга баар сенат)
Джеймс Истланд, Яков
гов хардарбыга: «Төрө
бүт норуотум кылайы
ларынан киэн туттай
уонна Россияны аты
дойдулар кэккэлэрин
достойнайдык таһаары
социальной тутулга сүт
дүйэбин». Итинтэ, сал
тыгы кини ССРС иткөн
НАХШ икки ардылары
үскээбит тыгана
ымнаагына сэрни кэм
тар союзтаахтарына
буолбут бу икки дойду
уоттары интернациона
луп түбэниэхтэрин туку
ман эбэн эппитэ.

Кыранымса таһыт
лта уон сыл кэриэ
ылдьан баран дойдут
ар төннүбүт В. А. Ях
ов 1978 сыллаахха Но
уоттар Довордоһуудар
рденнэн наһарадалам
ыта,
Австрияга да, Арба
ерманияга, кэлин тий
ит сирбэр АХШ-га да
дэбинэн үлэ булар кал
ым суоға.—дизн ахтар

Оперативнай штабка

ХОДУҢАБА ҮЛЭ ТЭТИМИН
НАМТАТЫМЫАХХА

Суоһу аһылыгы соро-
туопкалааһында общест-
венность көмөгүн тэрийэр
оройуоннаабы оперативнай
штаб уочараттаах мунна-
лар атырдыах ийин 5—14
күннэригэр өттөөхүгэ,
сбещественность иккис нур-
гүөмнээх тахсытын тү-
мүнтэрин туһунан, бөлү-
рүөс көрүлүннэ. Муннаабы
штаб председатели, ССКП
райкомун иккис секретара
С. Н. Макаров салайан
ытта. Өттөөхүгэ ордук
хаалаа иһэр оройуон кини-
инээри 10 производст-
веннай промышленнай уон-
на халачыйар тэрилтэлэр
салайааччылары быһаар-
ыһалары биэрдиһэр.

Атырдыах ийин 18 кү-
нүгүгүгү түргүтүлгөн оройуон
общественноһун күүһүнэн
3651 тонна, өт сөрөтуоп-
каланан, былаан 65 быры-
һыан толордуһа. Ол
иһигэр селсөөктөр тэри-
лэлэринэн 2760 тонна өт
бөлөһүннэ. Кинилэр сыл-
лаары былаан туолуутун
халачыйыга үлэни сөп-
төөхтүк тэрийэллэрэ ба-
дытты. Оттон совхозтар
м кытта шэфтэлэр тэри-
лэлэр 868 тонна, а. э.,
сезоннаабы былаан агары-
тар да тийбэт өттөнүдэр.
Ол иһигэр олоһу-дыаабы
лаачыйы управленнети
6, эт-үүт комбината 10,
Чурапчы орто оскуолата
13, «Сельхозхимия» хол-
боһук 18 тонна өтү кэби-
лэн ордук улахан хаалы-
ны таһаарыттарын иһин,
бу тэрилтэлэр салайааччы-
ларыгар ийини оһоһулу-
на. Маны райно, дьлэ-үөт,
коммунальнай халачыйыста-
ба производственнай управ-
леннети үлэни сөптөөхтүк
тэрийэттиһэр. Кини ба-
дыһа, «Сельхозхимия»
холбоһуун уонна эт-үүт

комбинатын өттүүр зөөн-
лара былааннарын толор-
боһко ара уурайдылар.
Оперативнай штаб тир-
дүүлүбүт былааннары то-
лорууга манник сыһыаны
булгуччулаахтык тохтоһу-
родууан туран, былаан
туолуутун лаачыйааллары-
гар бары тэрилтэлэр сала-
йааччыларын абазиннэс-
тэтэ.

Уонсайынан оройуонга
өттөөхүн хааһыта удар-
най ий тэтимэр аһпэт-
төөбөтө сирдээхтик ийи-
ланна. Үлэ ордук каники
иккис наддалаа үлэһээбө-
тө. Ити каниэ обществен-
ность күүһүнэн сылаабы
былаан 26 бырыһыан ара
көрүрүттиһинэ. Ол иһигэр
селсөөктөр тэрийиллэри-
нэн 28,2 шэфтээх тэри-
лэлэринэн 22,2 бырыһыан-
на. Бу быһылыг курдук,
үүнүүдээх уонна күн-дьыл
таһаастаах усулбуйагы-
гар улахан хаалым. Оттон
халачыйы общественность
маасабай тахсытын сөп-
төөхтүк тэрийбит сирдэргэ
сыллаабы былаан манна
күһарыллыһа. Холобур,
Мугудай, Волугур сель-
ской Советтара, коммунаер-
го, госстрох тэрилтэлэрэ
сирдэригэр болдьоһун иһин-
нэ толордулар.
«Якутсельстрой» мехучас-
тога, культура отдела бы-
лааһына чугастар.

Сотурутаарыта ССКП
Обкома, Саха АССР Ми-
нистрдарын Совета өттөө-
хүн сезона бүтүүр дьэри
итими намтатан иһинтэн
аһаастаа үлэни өсө чуол-
кайдык тэрийэр уонна хо-
дуһаа дьону эһи таһаа-
лар туһунан ыһпымат
дыһаалларын бары тэри-
лэлэр салаалара уонна то-
лорууга ылар сорукаах-
тар.

Ийэ дойдубут
ССРС

СОЦИА

«Отут сым эмиграцияда
слорбуннун көмөһүнүн,—
дээр ардаагы дойдолоры-
нан быралыйан сылдыан
баран төрөөбүт Латвия-
тыгар эриллибит Витау-
тас Альсейка. Кини «То-
до Ийэ дойдубутугар те-
пүннүбүт? Эмиграция-
тын эриллибиттөр көр-
дөрүлүлэр» (Москва,
«Прогресс», 1923 с.) дьон
нууччалыы уонна англи-
скай тыллан тахсыбыт
хомууруннуука кирибит
интервьюта ити курдук
амтаммыт.

Кинигэ өсө киннээх
бааларый? АХШ-га пра-
вославнай таһара дыа-
тын урукку экзарха ми-
тропоит Веннамин,
ыраахтааһылаах Россия
урукку политической дея-
тели Василий Шульгин,
Временный правительство
урукку байыаннай минис-
три солбуйааччы гене-
рал Виктор Яхонтов,
учебайдар Сергей Чахо-
шенико, суруйааччылар
Алексей Толстой уонна

Александр Куприн,
скульптордар Сергей Ко-
неков уонна Степан
Эрзя, художник Иван
Вилибин уонна компози-
тор Сергей Прокофьев,
артист Александр Вер-
тинский уонна киноре-
жиссер Арман Манарян...
Араас саастаах, араас
көрүүдээх уонна дылда-
лаах, араас омук төрүт-
тээх бу дьоннор тугу көр-
дөрүлүлү? Олордон бу
кинигэ бэрт арыях
кирибит. Оттон кинилэр
—ССРС-ка төттөрү кэл-
биттэр—сүүһүнэн, ты-
һынчанан.

«Манна, кыранысса
таһытар, мээхэ чугас
дьоннор баар буоллаах-
тына, эһизхэ туһаайан
этэбин,—диэбит эмигран-
цияда олорор биэр дой-
дулаахтарыгар Берлингэ
тахсар «Накануне» ха-
һыакка 1923 сыл от ыйын
27 күнүгэр бэчээттэниит
суругар граф А. Н. Тол-
стой ССРС-ка, төһүүн
инниэ.—Үөрүүгэ-көтүүгэ
барабын дуо? Оо, суох;

уонна кредиттэрин иһин
корпорациялартан, фир-
малартан уонна бирдин-
лээн дьонгон ылар баан-
наагы учуотунай ставка-
лар үрдээһиннэригэр тах-
сар. Билэтин АХШ-
гар бырыһыаннаах став-
калар хайы-үйэ 11 бы-
рыһыанга тийдиһэр.

Үрдүк учуотунай став-
калар Ардаа Европаттан
үсүкүлээһини барыһы
экиретиһэн хаһаа элбэ-
и биэрэр, сирдэригэр
баайдарын уугар дьону
магнит курдук тардар.
Рейган администрацията
капитал тастан кириги-
ти сөбилөннөһи ханга-
тыг баһархай програм-
матын үбүлээһингэ уон-
на сөбилөннөһи үлүһү-
йүүнүн үөскэтиллибит
итиннэ АХШ экономиче-
скай сайдыыларын ай-
гыратыһан суоһуур бюд-
жет сүүнэ дефицитин
(сылга 200 миллиард дол-
лартан тахса) сабыһа
туһанар.
Вашингтонга барыстаах
капитал океан уугуор куо-
туута союстаахтарын —
АХШ конкурреннарын,
экономическай похдаун-
наа ыһтар. Ол түмүгэр
Ардаа Европада произ-
водстваа капиталы угуу

сарбыллар, онто да суох
сүүнэ үлэһэ суохтар ар-
мылара хаһыгар. Ангар-
дас аһаһыт сыллаахха
АХШ-гар атын дойдулар-
тан 42 миллиард доллар
даах капитал киллэри-
либитэ. Ардаа дойдулар
производстволарын сай-
дытын кыһалжатыттан

Ан дойду
ТЕМАТЫГАР
БЭСИЭДЭ

хайдахтаах курдук сүүнэ
суумма быдыаммытын
санаан көрүң.

Ону таһынан АХШ-гар
суда бырыһыана, хас
бирдин үрдээһинэ уонна
ону арыаллыыр доллар
курсу үүнүүтэ ити дой-
дуларга долларынан те-
лонор оттук, сырые уон-
на атын табаардар иһин
өрсөкүоттар үүнүүлэри-
гэр, онон буоллаһына,
производство сыаната үү-
нүүтүгэр, аан дойдутаа-
бы рынокка табаардар
конкуренциялаһыларын
түөрөннөһүнэ, эргиз де-
фицитин үүнүүтүгэр ти-
риэрдэр. Ол курдук, аме-
риканскай ставкалар биэр
бырыһыаннаан үүнүүлэ-

рө ГФР-гар 2 миллиард
доллар эһин быһаачы
өрсөкүоттарга тирдэр.
Кэһеки икки ыйга
Франция Вашингтон фи-
нансовай политикатын
нансочой үлэһитин кэ-
түмүгэр 10 мөлүһөн кэ-
рингэ франканы сүтэрдэ.
АХШ ыһтар экономичес-
кай сарималарэ,—диэн су-
руйар французскай «Монд-
дипломатик» еженедель-
никэ, —бу—холобурга ыл-
лаһа, 1922 сыллаахха
Францияда экономичес-
кай үүнүүнэ 0,9 быры-
һыаннаан туормастаабыт,
инфляцияны 3,5 быры-
һыаннаан, улаатыһнар-
быт уонна эргизен балан-
сын 57 миллиард фран-
канан мөлтөппүт доллар
өрө барыһа».

Итинник политика кө-
мөтүнөн Вашингтон Ар-
даа Европаны уонна Япо-
нияны АХШ-тан эконо-
мическай тутулукаах
булуу балаһыанньагыгар
илдэ сылдыарга дьулу-
һар. Өсө биэр сыалынан
кэстэрэ 700 миллиард дол-
ларга чутаһыыр сайдан
иһэр дойдулар мооньу-
ларыгар иһээһини туһа-
дын өсө ыта тарды-
буолар.

Холбоһуктаах Штаттар
бэйэлэрин союстаахтарын

уһина сайдан иһэр дой-
дулары күрүлүүр күнү-
кылааһынара кизг бы-
дыластааһынары көр-
сөллөр. Вашингтон доһо-
ху кизгизг быһыт АХШ-
гар бюджет дефицитин
уонна учуотунай ставка-
лары сарбылар туһунан
киэтиги арбааммыт эр-
нэригити кэспитин иһин
буруйдуулар. Онноһор
Италия премьер-министра
Б. Кракси курдук Аме-
рика диэки санаалаах
деятель АХШ-рын бэйэ-
тин союстаахтарыг «ха-
тыһыһа» буруйдаата.

Вашингтонга, биллэн
турар, итинник курс АХШ
уонна кини союстаах-
рын икки ардыларыгар
сыһыаннаһылар сы-
тырхайыһыларыгар ти-
дирдиз сөптөөһүн өй-
дуулар. Ол эрэри Рей-
ган администрациятын
имперскай «буочара» ула-
рыһбат. Куруубай күүһү-
нүн, экономическай, ба-
һыаннай уонна полити-
ческай салааларга ытаа-
һыһынан кини союстаах-
тара агрессивнай мили-
таристическай политика фар-
ватерынан биэргэ айан-
нааһыһыларын ситиһэр.

И. АБЛАМОВ.
(ССТА).

Оренбургскай уобалас. Трактор прицептарын оһо-
гор Орскыйдаабы заводка чэпчэки автомобилларга
анаан таһаарс тизээр прицепи оһорон таһаары-
ны баһылаатылар. Прицепкэ (снимокка) «Жигули»
эбэтэр «Москвич» автомашиналар 280 кг таһаары
тиэһинэхтэрин уонна чааска 80 км түргэннээхтик
аһаһыһахтары сөп. Выйыл завод барыта 1500 при-
цепи оһорон таһаарыахтаах. Манник наадалаах
тэрили бастаан атыыласпыт дьон улаханник биһи-
рээтиһэр. Прицеп сыаната—350 солкуобай.

Ал. Поддубный фотота. (ССТА фотохрониката).

ТАРАКААНЫ УТАРЫ ХАЙДАХ ОХСУҢУОХХА

Таракааннар — ыары-
микробтарын механичес-
кайдык тардатар дьонно
кутталлаах харамайдар.
Харамайдар куһаған сыт-
таахтар, сорох дьон от-
тон аллергияскай реак-
цияны ылааллар. Кинилэр
тангаһы, кумааһыны, ти-
рини оһоһуктары дьөлө
кирэллэр.

Сир үрдүгэр таракаан
50—300 мөлүһөн сыл-
нараа өттүттөн баар. Бу
харамайдар ичигэһи олус
таптылылар. Дьлэбэ 25—
30 кыраадыс ичигэс сир-
таһааллар. Таракааннар
тугу барытын синаалар,
бэйэлэригэр наадалаах
аһылыгы хантан баһарар
улааллар, кинилэр анар-
час ас тоһоһуан аһыар
буолбатахтар, мань та-
һынан килиэһи, кумаа-
һыны, кирдээх тангаһы,
киһи хойуутун синахтэрин
сөп.

Ол эрэри аһылыга
суох, аһардас уунан ара-
ыһыга тизгэ тыһыннаах
буолуохтары сөп, оттон
кинилэр личинкалар 10
тоннука тизгэ аһа суох
суугулар. Бу харамайдар
тыһыннаах буолар сүрүн
усулуобуйаһарынан уу
буолар.

Таракааны утары охсу-
һарга бастатан туран куу-
кыһа, сууһар, сиргэ,
кылаабылайга кичэйэн
сууһуу ырытылаахтаах,
дыааттаах веществолары-
нан — инсектицидтарынан
эмтээһини эрэ үчүгэй тү-
мүгү биэрэр. Харамайдар
мустубут сирдэрин кичэ-
йэн сууһулуохтаах уон-
на дыааттаах вещество-
нан сөтүлүлүохтаах. Дьлаа-
таах препараттары туһа-
нына — таракааннары ута-
ры охсуһуу эһин ньыма-
та. Кылаабыһаа — аһы-
лык тоһоһун муньубак-
ка хомуйуу уонна квар-
тираны ыраастык тутуу.

Таракааннары утары
охсуһууга хлорофос ула-
хан дьайыһылаах. Кинини
4—5 бырыһыаннаах суу-
радаһын быһыһыһынан ту-
һааллар эбэтэр мэһизэ
2 бырыһыантан ордута
суоһу эбэллэр. Харамай-
дары мэһизиир вещест-
во быһыһыһынан сааха-
ры, пинбэни, буспут изю-
му, килиэһи туһаналлар.
Хлорофос бэйэтин дьа-
һыһытын 4—5 күн уста-
тыгар сүтэрбэт, ити кэн-
титэн мэһизии сангалыы
оһоһулулуохтаах. Хлоро-
фос аһылык бороһуукта-
лара аһаастык турар

сирдэригэр туһаныллыа
суох кэмгэ уурулар,
суохтаах. Кизг сир-
тиргэ дьулуһар сыһа.
Харамай мустар эбэтэр
үгүстүк сылдыар сирин
эмтээтэххэ ол сөп. Өскө-
түн таракаан элбэх буол-
лаһына 3—4 нэдиэлэ буо-
ла-буола эмтээһини ха-
тылаан ыһтыһылахтаах.

Үчүгэй инсектициднан
борнай кислота буолар.
Кинини «Воракс» боро-
һуок быһыһыһынан хайа-
растары харамай мустар
сирдэрин ыһыһыга туһа-
ныллар, итин таһынан
кинини мэһизэ кутал-
лар. Мэһизэ саастаабы: 10
бырыһыаннаах борнай
кислота, харамайдар бол-
һомтоһорун тардар сыал-
тан килиэп эбэтэр хор-
туоппуй, хааһы эбэтэр
саахар суурадаһына. Мэ-
һизэлэри аһылыкка туһа-
нылаһыбат намайах иһик-
кэ кутан уурулар. Ма-
һылаха кинилэри табан
ууруохха наада — тара-
кааннар үгүстүк мустар
сирдэрин аттыгар эбэтэр
кинилэр уу иһээри му-
стар сирдэригэр. Мань
таһынан мэһизии хайа-
раастаах коробка иһигэр
угааллар. Борнай кисло-
тааһа мэһизии уонна
бороһуогу ыһтан итээһэ

суох кэмгэ уурулар,
борнай кислота — бытаан
дьайыһылаах инсектицид,
кинн түмүгэ 2—3 нэдиэлэ
көнниттэн биэрдэ биллэр.
Таракааннары кытта
охсуһууга үчүгэй түмүгү
дьлэ бүтүүн биэр кэмгэ
эмтээтэһинэ ситиһинэххэ
сөп, ол эрэри биэрдэ-
лээн квартиралары тар-
каантан харыстылаах
эмиз сөп. Итиннэхэ нэ-
диэлэбэ биэрдэ кизгэ ха-
рамайдар мустуохтары
сөптөөх сирдэрин көрө-
хэ наада. Өскөтүн биэр
эмэ таракааны көрдөххө
тута суох оһоруохха наа-
да.

И. БЕССОНОВА,
биологическай наука
кандидата, (Санитарнай
сырдатын КНЧИ).

Редакторы солбуйааччы
С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

Районо, профсоюз
райкома, Сылан орто
оскуолатын коллекти-
ва учуутал
ИГНАТЬЕВ
Николай Иванович
өлбүтүнэн бокуоннуу-
карэнигэр, оһолору-
гар, аймахтарыгар,
таһаарыстарыгар ди-
ринг кутуруһаннарын
тиэрдэллэр.

төһө 678700. Чурапчы с.
төһө — 21-395, отделлар —

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского
райкома КПСС и районного Совета народных депутатов
Якутской АССР.

төһөргө и суббота на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ